

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

پروگرام ماستری فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

معییت امور علمی

هزل در معاملات و احوال شخصی

از دیدگاه فقه اسلامی

رساله ماستری

محقق: عادل شاه سنگلری

آسناد رهنده: ورید محمد سعیدی

سال ۱۴۰۶ هجری قمری ۱۴۰۶

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

پروگرام ماستری فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

معینیت امور علمی

هزل در معاملات و احوال شخصی از دیدگاه فقه اسلامی

رساله ماستری

محصل: عادل شاه سکندری

أستاذ رهنما: وزیر محمد سعیدی

سال 1401 هـ ش 1444 هـ ق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دپارټمنت فقه و قانون

بورډ ماسټری

تصدیق نامه

محترم عادل شاه ولد سید گلاب شاه ID: 98-521-SH-MSF محصل دور هفتم فقه و قانون که رساله ماسټری خویش را زیر عنوان: هزل در معاملات و احوال شخصی از دیدگاه فقه اسلامی به روز ۱۳۹۸ تاریخ ۱۰ / ۹ / ۱۴۰۱ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۸۰ (نمره به عدد) چونکه هفتاد (نمره به حروف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	دکتور نجیب الله صالح	عضو هیات	
۲	دکتور مصباح الله عبدالباقي	عضو هیات	
۳	استاد وزیر محمد سعیدی	استاد رهنما و رئیس جلسه	

..... معاون علمی

..... امر بورډ ماسټری

خلاصه بحث

نظر به اینکه پیرامون احکام هزل به ویژه در احوال شخصی و معاملات، حسب معلومات من تا هنوز کتاب یا رساله خاصی به زبان های ملی، مورد بحث و بررسی قرار نگرفته بود، این موضوع انتخاب گردیده و مطابق اصول و منهج تحقیق کتابخانه طی یک مقدمه، سه فصل و یک خاتمه، تحقیق گردید که خلاصه آن قرار ذیل است:

مزاح و هزل در اصل مباح می باشد مگر اینکه در آن کار خلاف شریعت صورت گیرد و با توجه به روایات صحیح و دیدگاه های علمای اسلام هزل و مزاح غیر مشروع نمونه های زیادی دارد و خلاصه اینکه هرگاه در هزل و مزاح مسخره کردن دیگران باشد، هزل و مزاح که در آن دروغ باشد، هرگاه هزل و مزاح باعث ترساندن و رعب و وحشت دیگران شود، هرگاه هزل و مزاح سبب گرفتن حق دیگران شود و در هزل افراط شود، در این صورت ها هزل غیر مشروع است.

از فصل دوم این بحث چنین بر می آید که نکاح، طلاق و عتاق از سه مورد مشهوری است در مورد آن یکسان بودن حکم هزل و جدیت در حدیث مشهور نقل گردیده است و به همین خاطر هرچند نظر به اینکه عقد نکاح که از مهم ترین عقود در زندگی حساب می شود، نباید بدون مقدمه و تصمیم و اراده منعقد شود، اما دیدگاه جمهور فقهاء این است که نکاح هازل منعقد می گردد. همچنان هرچند تعلق و ارتباط میان زوجین یکی از محکم ترین علاقه ها است، اما با آن هم مذهب جمهور فقهاء این بوده که می گویند طلاق هازل مانند نکاح صورت می گیرد و در آن هزل هیچ تاثیر ندارد زیرا اگر مردم را در چنین امور آزاد گذاشته شود، احکام معطل می شوند و مجال شوخی در امور مهم حیاتی برای هیچ کس داده نمی شود.

و در نهایت از فصل سوم به گونه فشرده چنین بر می آید که به صورت عموم در معاملات، رضایت طرفین شرط اساسی است و در باب معاملات هرگاه هزل به عقد یکجا باشد به آن ملحق گردیده و عقد را فاسد می سازد، زیرا هزل به منزله خیار شرط فاسد است، و شرط فاسد وقتی به عقد یکجا شود آن را فاسد می سازد. اما این حکم در مورد وقف، هبه و وصیت متفاوت بوده و نظر به تصریحات فقهای حنفی، هزل در وقف و هبه صحیح است؛ ولی فقهاء در مورد شخصی که وصیت کرده و سپس ادعا نموده است که در وصیت خود هزل کرده است، اختلاف نداشته اند زیرا دعوای هزل در وصیت به منزله رجوع از وصیت است.

واژه های کلیدی: هزل، نکاح، طلاق، فقه، معاملات.

فهرست مطالب

Error! Bookmark not defined. مقدمه

فصل اول

مفاهیم و کلیات

Error! Bookmark not defined. مبحث اول: مفهوم هزل

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: معنای لغوی هزل

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: معنای اصطلاحی هزل:

Error! Bookmark not defined. مطلب سوم: استعمال لفظ هزل در قرآن کریم

Error! Bookmark not defined. مطلب چهارم: استعمال لفظ هزل در احادیث نبوی

Error! Bookmark not defined. مبحث دوم: تعریف الفاظ مرتبط به هزل و فرق میان آن ها

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: لهو و لعب

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: مزاح و هزو

Error! Bookmark not defined. مطلب سوم: بیان حقیقت و مجاز و ارتباط آن ها با هزل

Error! Bookmark not defined. مبحث سوم: انواع هزل و حکم آن از نظر اسلام

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: تاکید بر صدق و راستی در اسلام

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: هزل مشروع و آداب آن

Error! Bookmark not defined. مطلب سوم: هزل غیر مشروع و نمونه های آن

Error! Bookmark not defined. مطلب چهارم: اقسام هزل به اعتبار ترتیب احکام

Error! Bookmark not defined. مبحث چهارم: اهلیت شخص هازل

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: مفهوم اهلیت

مطلب دوم: اقسام اهلیت شخص هازل Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: عوارض اهلیت شخص هازل Error! Bookmark not defined.

فصل دوم

هزل در احوال شخصی

مبحث اول: هزل در عقد نکاح Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: تعریف نکاح و دیدگاه فقهاء Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: دیدگاه فقهاء در مورد هزل در عقد نکاح Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: دلایل دیدگاه های فقهاء در مورد وقوع و عدم وقوع نکاح هازل. Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم: هزل در تعیین مهر نکاح Error! Bookmark not defined.

مبحث دوم: هزل در طلاق Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: تعریف طلاق Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: دیدگاه های فقهاء در مورد هزل در طلاق Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: دلایل دیدگاه های فقهاء در مورد وقوع و عدم وقوع طلاق هازل. Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم: مذهب راجح و بررسی دلایل قائلین به عدم لزوم طلاق Error! Bookmark not defined.

مطلب پنجم: تمثیل نکاح و طلاق و مقایسه آن با هزل Error! Bookmark not defined.

مبحث سوم: هزل در خلع و رجوع از آن Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: تعریف خلع Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: وقوع خلع به صورت هزل با ذکر بدل Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: رجوع از هزل Error! Bookmark not defined.

مبحث چهارم: هزل در عتق Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: تعریف عتق Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: دیدگاه فقهاء در مورد هزل در عتق Error! Bookmark not defined.

فصل سوم

هزل در معاملات

مبحث اول: هزل در بیع Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: تعریف بیع Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: اهمیت رضایت در بیع و پرهیز از ضرر Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: صورت هزل در بیع و دیدگاه فقهاء Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم: صورت هزل در اصل عقد بیع Error! Bookmark not defined.

مبحث دوم: هزل و ارتباط آن با شرط Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: مفهوم و انواع شرط Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: تعلق هزل به خیار شرط Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: اعتبار دادن هزل در تصرفات دارای شرط Error! Bookmark not defined.

مبحث سوم: هزل در سایر عقود و معاملات Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: هزل در وقف Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: هزل در هبه Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم: هزل در وصیت Error! Bookmark not defined.

خاتمه

نتیجه گیری: 1

پیشنهاد ها 4

فهرست آیات Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined. فهرست احاديث

Error! Bookmark not defined. فهرست اعلام

Error! Bookmark not defined. فهرست منابع و مراجع

خاتمه

این بحث و تحقیق شامل یک سلسله موضوعات اختتامی می باشد که در آن نتیجه گیری، پیشنهادها و فهرس آیات، احادیث، اعلام و منابع بیان می گردد:

نتیجه گیری:

از آنچه در مورد هزل در معاملات و احوال شخصی از دیدگاه فقه اسلامی، مورد بحث قرار گرفت چنین نتیجه گیری می شود:

1- از لحاظ لغت هزل نقیض جد بوده و به معنای بازی، شوخی، و تمسخر و خوش طبعی، همچنان به معنای، لعب و بازی گوشه و به مفهوم هذاء یعنی سخن بی مفهوم آمده بوده است.

2- کلمه هزل یک بار در قرآن کریم استعمال شده و مفهوم هزل در آیت مذکور قرآن کریم بیانگر این است که قرآن هزل، شوخی و مزاح نیست و کلام جدی پروردگار است.

3- لفظ هزل و مشتقات آن در موارد متعددی در حدیث وارد گردیده و معانی مختلف لغوی آن اراده شده است.

4- کلمات لهو، لعب، هزو و مزاح از الفاظ مرتبط به هزل بوده و به خصوص در بین الفاظ (هزل، لهو و لعب) در اکثر موارد اتحاد وجود دارد، اگرچه گاهی بعضی از این الفاظ در معنای بیشتر ازدیگرش جدا می شود.

5- مزاح و هزل در اصل مباح می باشد مگر اینکه در آن کار خلاف شریعت صورت گیرد و دین اسلام بازی و سرگرمی مباح را منع نمی کند.

6- با توجه به روایات صحیح و دیدگاه های علمای اسلام هزل و مزاح غیر مشروع نمونه های زیادی دارد و خلاصه اینکه هرگاه در هزل و مزاح مسخره کردن دیگران باشد، هزل و مزاح که در آن دروغ باشد، هرگاه هزل و مزاح باعث ترساندن و رعب و وحشت دیگران شود، هرگاه هزل و مزاح سبب گرفتن حق دیگران شود و در هزل افراط شود، در این صورت ها هزل غیر مشروع است

7- نکاح یکی از سه چیزی است در مورد آن مساوات بودن هزل و جدیت در حدیث مشهور نقل گردیده است

8- هرچند نظر به اینکه عقد نکاح که از مهم ترین عقود در زندگی حساب می شود، نباید بدون مقدمه و تصمیم و اراده منعقد شود، اما دیدگاه جمهور فقهاء این است که نکاح هازل منعقد می گردد.

9- طلاق نیز یکی از سه چیزی است در مورد آن مساوات بودن هزل و جدیت در حدیث مشهور نقل گردیده است که رسول خدا -صلی الله علیه وسلم- فرمود: سه چیز است که قصد آن قصد است و شوخی آن نیز قصد است: نکاح، طلاق، و رجوع کردن.

10- رضایت در تمام عقود مقتضای شریعت اسلامی است، که خداوند آن را بخاطر مصالح زنده گی انسان ها مقرر کرده است، بناء از بین رفتن اساس خانواده به سبب هزل و یک کار بیهوده صحیح نیست، تعلق و ارتباط میان زوجین یکی از محکم ترین علاقه ها است، اما با آن هم مذهب جمهور فقهاء این بوده که می گویند طلاق هازل مانند نکاح صورت می گیرد و در آن هزل هیچ تاثیر ندارد.

11- یکی از حکمت ها در وقوع طلاق هازل این بوده که اگر مردم را در چنین امور آزاد گذاشته شود، پس تمام احکام معطل می شوند، و مجال داده نشود برای شخص طلاق دهنده، یا نکاح کننده و یا آزاد کننده که بگوید: من به صورت شوخی آن کار را کردم، در غیر آن احکام الله متعال باطل می شود، بناء هرکسی که کاری را انجام داد که در حدیث ذکر گردیده است، حکم آن بالایش لازم می گردد، ادعای وی برخلاف گفته اش قبول نمیشود، و این تضمین کننده تاکید و احتیاط است.

12- هرچند جمهور فقهاء بر صحت نکاح و طلاق هازل متفق اند، اما بر خلاف شخصی که نکاح و طلاق را از شخص دیگر حکایت می کند، عبارت شخص حکایت کننده ملغی است، اگرچه معنای آن قابل فهم هم باشد به این اساس نکاح و طلاق در فیلم ها و سریال ها شامل هزل در نکاح و طلاق نمی شود.

13- به صورت عموم در معاملات و بیع هر آنچه که در آن ازاله ملکیت به سوی مالک باشد مثل:

بیع، اجاره، مساقات و غیره و یا اینکه ازاله ملکیت به سوی غیر مالک باشد مثل وقف. علماء در این موضوع به اتفاق فقهاء، وقتیکه عاقدین در وقت عقد به صورت قصدی در بیع و غیره از اتفاق به کسی که قبلاً از روی هزل عقد و یا بیعی را به صورت قصدی انجام داده باشد، در این صورت بیع لازم بوده و هزل باطل است.

14- در باب معاملات هرگاه هزل به عقد یکجا باشد به آن ملحق گردیده و عقد را فاسد می سازد، زیرا هزل به منزله خیار شرط فاسد است، و شرط فاسد وقتی به عقد یکجا شود آن را فاسد می سازد.

15- نظر به تصریحات فقهای حنفی، هزل در وقف صحیح است و قابل تنفیذ می باشد.

16- همچنان نظر به تصریحات فقهای حنفی شخصی برای شخص دیگر بگونه مزاح بگوید که، این چیزی را برای من ببخش و آن شخص نیز بگوید که آن را برای تو بخشیدم و شخص دومی بگوید که من قبول کردم و آن چیز را تسلیم بگیرد هبه جایز می شود.

17- فقهاء در مورد شخصی که وصیت کرده و سپس ادعا نموده است که در وصیت خود هزل کرده است، اختلاف نداشته اند زیرا دعوای هزل در وصیت به منزله رجوع از وصیت است، چون شخصی مدعی به هزل حقیقت موجب و حکم آنچه را که هزل کرده است اراده ندارد، پس ادعای هزل در حقیقت اراده عدم وقوع وصیت است.

پیشنهاد ها

در فرجام تحقیق موارد زیر را پیشنهاد می نمایم:

- 1- به اداره محترم پوهنتون سلام به خصوص اداره برنامه های فوق لیسانس پیشنهاد می نمایم که در قسمت سپردن موضوعات مهم و مورد نیاز جامعه با محصلان برنامه های ماستری همکاری بیش تر نمایند و بعض منابع اساسی را در اختیار محصلین قرار دهند.
- 2- با استفاه از این تحقیق راجع به هزل یک مقاله علمی کوتاه نوشته شود و در مجله علمی سلام نشر گردد.
- 3- نظر به اهمیت موضوع راجع به هزل و آثار آن از دیدگاه فقه اسلامی، به زبان پشتو یک رساله نوشته شود و یا این رساله ترجمه شود.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af